

KORTISOOL PLASMAS

Lühend	P-Cort
Mõiste	<p>Glükokortikoidhormoon, mida sünteesitakse neerupealiste koos vastusena hüpofüüsis vabanevale kortikotropiinile (ACTH-le).</p> <p>Kortisooli tase veres on suure ööpäevase varieeruvusega (180–200%) ACTH ööpäevarütmi tõttu. Suurimad väärtused veres on varahommikul, väikseimad keskööl. Kortisooli ööpäevarütm kaob Cushingi sündroomi ja stressi korral. Kortisooli üldhulgast moodustab 3–10% vaba (aktiivne) vorm, ülejäänud on seotud valkudega (80% kortikoidide siduva valguga, 10% albumiiniga), uuringuga määratakse kortisooli üldine sisaldus.</p>
Näidustused	<p>Algtaseme määramine, vajadusel lisaks stimulatsioonitest (sünakteenitest):</p> <ul style="list-style-type: none"> neerupealiste koore puudulikkuse diagnostika <p>Funktsionaalne uuring (supressioonitest deksametasooniga) ja/või seerumi kortisooli dünaamika uuring (ööpäevane profiil):</p> <ul style="list-style-type: none"> Cushingi sündroomi diagnostika ja diferentsiaaldiagnostika
Patsiendi ettevalmistus	<p>Veri võtta enne glükokortikoididega asendusravi alustamist (ka Addisoni kriisi korral). Vajadusel ettevalmistus funktsionaalseks uuringuks.</p> <p>Uuringut ei teostata infektsiooni, operatsiooni- või traumajärgsel ajal.</p>
Proovivõtu vahendid	Geeli ja liitiumhepariiniga katsuti
Materjali säilivus ja transport	<p>Plasma: 20–25 °C 1 päev, 2–8 °C 4 päeva, –20 °C 1 aasta</p> <p>Juhul, kui proovimaterjali ei saa kohe laborisse saata, tuleb plasma eraldada.</p>
Teostamise aeg ja koht	Argipäeviti, kliinilise keemia labor, Ravi 18
Mõõtmismeetod	Elektrokemoluminestsents
Referentsvahemikud	<p>Hommiku kell 6–10: 133–537 nmol/L</p> <p>Pärastlõunal kell 16–20: 68–327 nmol/L</p> <p>Stimulatsioon ACTH-ga: tõus üle 2 korra (tavaliselt 3–5) algväärtusest</p> <p>Supressioon deksametasooniga: väiksem algväärtusest</p>
Tõlgendus	<p>Cort↑ Hüperkortisoleemia</p> <p>Cushingi sündroom (hüperkortisolism – kortisooli krooniline liigsekretsioon):</p> <ul style="list-style-type: none"> Cushingi tõbi (hüpofüüsi ACTH-d sekreteeriv tuumor) ektoopiline ACTH-sündroom neerupealiste primaarne hüperplaasia neerupealise koore adenoom, kartsinoom <p>Muud põhjused:</p> <ul style="list-style-type: none"> alkoholism (pseudo-Cushingi sündroom) infektsioonhaigused, operatsioon, trauma akuutne psühhhoos, endogeenne depressioon rasvumine, nälgimine, <i>anorexia nervosa</i>, hüpoglükeemia hüpertüreoidism, suhkurtõbi krooniline neerupuudulikkus rasedus (III trimester) <p>Segavad tegurid: hüperbilirubineemia, suitsetamine, alkohol, ravimid (glükokortikoidid, ACTH, östrogeeni sisaldavad ravimid (kortikoidesiduva valgu sisalduse suurenemine).</p> <p>Cort↓ Hüpokortisoleemia</p> <ul style="list-style-type: none"> primaarne neerupealiste koore puudulikkus (Addisoni tõbi) hüpopituitarism tsentraalne hüpokortitsism hüpötüreoidism, valguvaegusseisundid (nefrootiline sündroom, raske maksakahjustus) <p>Segavad tegurid: ravimid (pikatoimelised glükokortikoidid, androgeenid, levo-dopa, barbituraadid, fenütoiin, okasepaam, morfiin, liitium jt)</p>

Konsultatsioon	Liisa Kuhi
HK hinnakirja koodid	66706
Kirjandus	<ol style="list-style-type: none"> 1. Greenspan FS, Baxter JD (1994) Basic & Clinical Endocrinology, 4th Edition: 74–75, 307–342 2. Välimäki M, Sane T, Dunkel L jt (2003) Endokrinoloogia, Duodecim (2000), tõlge eesti keelde Medicina: 239–266 3. Marks V, Cantor T, Mesko D, et al (2002) Differential diagnosis by laboratory medicine, Springer-Verlag: 152–154 4. Fischbach FT, Dunning MB (2004) A manual of laboratory diagnostic tests, 7th Edition, Lippincott Williams & Wilkins: 364–366 5. Marshall WJ (1992) Clinical chemistry 2nd Edition, Gower Medical Publishing: 108–112, 124–138
Koostaja	Liisa Kuhi